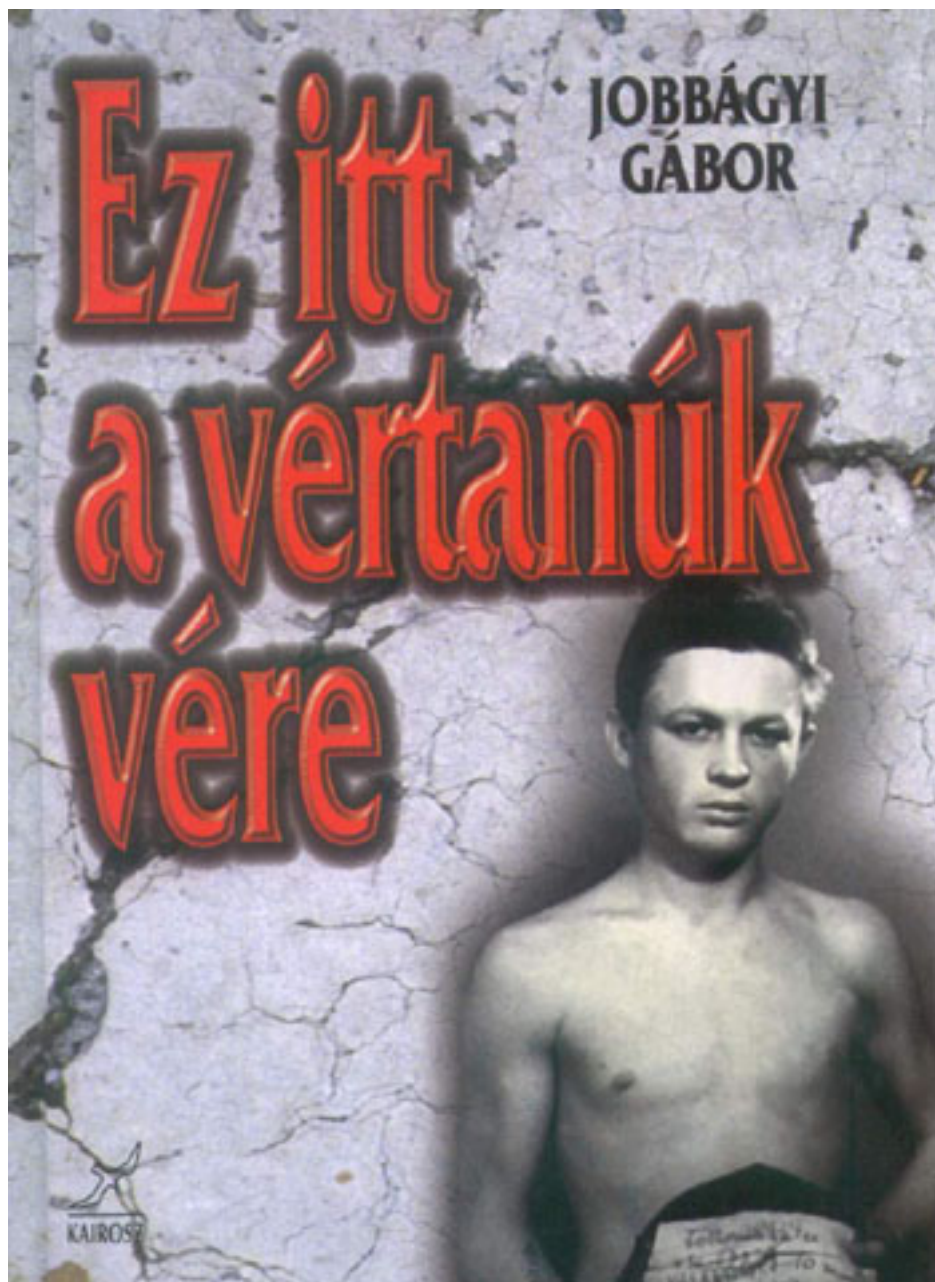

Beszélgetés Jobbágyi Gáborral

KIÚT TÖBBSZEMKÖZT

http://www.echotv.hu/videotar.html?mm_id=127&v_id=9283

*

M. Kiss Sándor történész az '56-os számmisztikáról Prekoncepció vagy hipotézis? (1. rész)

Vihart kavart a Katolikus Egyetem tanára

Van aki azt mondja, hogy a jogász Jobbágyi Gábor, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára kavicsot dobott az állóvízbe; mások provokációról, a történészi kutatások meghamisításáról, a tények felrúgásáról, kiforgatásáról beszélnek. Az '56-os forradalom évfordulójára időzített, az áldozatok számát firtató könyvében (Szevasztok, én meghalok!) ugyanis olyan eltúlzottnak látszó, nagyságrendekkel nagyobb adatokkal rukkol elő, melyek dominóelvként dönthetik le az utóbbi húsz esztendő historikusi erőfeszítéseit. Egyetemi professzor társát, M. Kiss Sándor történészt faggatta véleményéről KURCZ BÉLA, az 54 esztendő elteltével kirobbant számháború kapcsán.

Az 1957-es KSH adatokra épülő kutatások állnak-e közelebb a valósághoz, vagy Jobbágyi professzor állításai, aki az '56-os forradalom és szabadságharc halottai és sebesültjei számát nagyságrendekkel többre becsüli (2500 helyett 20 ezer!) a KSH, illetve a történészek „konszenzusra” épülő megállapításainál? A polémia végletesen leegyszerűsítve: ez a vita valóban csupán a halottak és a sebesültek „mennysiségéről” szól?

Mint minden kérdésfeltevést, Jobbágyi professzor érveit is vitathatatlanul jogosnak tartom a kutatás szabadsága elvének jegyében. Hozzáteve: az állítások csakis akkor válhatnak egy új konszenzus alapjává, ha konkrét új, kikutatott tények támasztják azokat alá. Elfogadható

feltételezésnek tűnik ugyanis, hogy a KSH 1957-ben megadott adatai nem felelnek meg mindenre kiterjedő pontossággal a történeti valónak, de erről aligha a statisztikusok tehetnek. Úgy vélem, a jelentés készítői reálisan kísérelték meg felmérni a veszteségeket, és regisztrálták is a birtokukba jutott adatokat. És mivel a megrendelő az állam volt — ismerve az adott időszak politikai összefüggésrendszerét —, az is nyilvánvaló, titkosítani fogják a jelentést, szóval nincs okunk feltételezni, hogy „megszépített” jelentés készült volna. Mindemellett mégis felvethető: a forradalomnak és szabadságharcnak jóval több halottja és sebesültje volt, mint amennyiről a KSH akkor, az adatokat beszerezni tudta. Jobbágyi érvelésében — hipotézisében — sok megfontolandó kérdés szerepel, amely részben módosíthatja a ma elfogadott összképet. Érdemes ezeket is felsorakoztatni a már most is tapasztalható merev elutasítás helyett.

Mire gondol pontosan?

Az 1956. november 4-e után bekövetkezett második szovjet intervenció után az ÁVH utódszerve nyomozói sorra járták a kórházakat sebesültek után kutatva, hogy adatokat gyűjtsenek egy későbbi jogi procedúrához. A forradalommal szimpatizáló orvosoknak, vagy épp a hozzátartozóknak viszont nem állt érdekében kiadni a megsebesült forradalmárok adatait. Ezt a tényt saját kutatásaim hozadékaként magam is alá tudom támasztani. Jártak nyomozók a példának okáért 1956 végén, 1957 elején a Péterfy Sándor utcai kórházban éppúgy, mint a Domonkos utcai kiegészítő kórházban „adatgyűjtés” céljából. A Domonkos utcában — éppen a forradalmárok védelmében — túl a magánfeljegyzéseken, hivatalos betegfelvételi listát sem vezettek. A bejáró betegekről sem, akik között többen lehettek (erre is vannak szórványadatok) a harcok során könnyebben megsebesült harcosok is. Azt is tudjuk (példaként ismét a Domonkost említve), hogy a súlyosabb sebesülteket – mivel a kórház nagyobb műtétek elvégzésére nem volt felkészülve – más intézményekbe szállították tovább. Az ott kezelték egy része egyszerűen „eltűnt”, és ily módon „statisztikai adattá sem válhatott”; más része a későbbiek folyamán valóban nyilvántartott lett. Az is kérdéses lehet viszont: mikor? Esetleg a KSH jelentés elkészülte után? Van ma vajon olyan aktív történész Magyarországon, aki minden kétséget kizáróan bizonyítani tudja, hogy a KSH jelentés készítésének idején nem élt Magyarországon állampolgár rejtett sebesüléssel? Tudjuk azt is, hogy 1956. november végén, december elején, már léteztek olyan magyar emigráns szervezetek Nyugaton, melyek a sebesültek kicsempészésével is foglalkoztak.

Van valakinek cáfolhatatlan adata arra vonatkozóan, hány sebesültnek sikerült Nyugatra jutnia, s erről akármilyen állami szerv, akármilyen dokumentációval rendelkezett-e a jelentés készítésének idején? Magam a „téma” kutatója nem vagyok, a feltett kérdésekre pontos válaszaim sem lehetnek, legfeljebb múltbogarászásaim során jutottam olyan másodlagos információkhoz, amely alapján elfogadom Jobbágyi hipotézisét, hogy valójában lehet eltérés, akár a sebesüléseket, akár a haláleseteket tekintve az akkor rendelkezésre álló statisztikai adatok és a valóság között.

Eltűzött számok

Nyilvánvalóan haltak meg később, az utcai harcok során sérülést szenvedett emberek, akiknek sebesülése közrejátsz(hat)ott idő előtti távozásukban. Miként derülhet ki, vajon kapcsolatba

hozható-e haláluk a forradalommal és szabadságharccal, és esetlegesen a KSH jelentés elkészülte előtt vagy utána következett be? De bármikor történt is, érdekükben állt-e a hozzátartozóknak a „kádári konszolidáció” kezdeti időszakában a halálhoz vezető okként a szerzett sebesülést is nyilvánosan megemlíteni?

Egy kora hajnali televíziós interjú során hangzott el a minap egy kollégám szájából ama „szókapcsolat”, amelyet aztán mondandója további részében folyamatosan finomított. Az inkriminált kifejezés: „Jobbágyi revizionista provokátor!” A továbbiakban aztán felbukkant a lényeg is, amellyel már magam is azonosulni tudtam: a kérdés súlyára való tekintettel mindenképpen érdemes a témát tovább kutatni, s az sem kizárt, valóban módosulhatnak a KSH adatai, bár az szinte teljességgel kizárható, hogy a Jobbágyi feltételezte nagyságrendben. Ha gondolati és szemléleti rendbe szervezett felvetéseit úgy fogalmazza meg Jobbágyi, hogy ez hipotézis és nem prekonceptió, akkor szerintem akceptálhatóak felvetései. Annak, akinek ez a kérdés kutatási területe — akár személyesen saját magának is —, neki kell állni, és a történeti kutatási szabályoknak megfelelően pontosítani a „konszenzussal” elfogadott adatsorokat, s ennek eredményeként létrejöhet egy új „konszenzus”. Akadt már erre példa.

Nem ördögtől való gondolat ez?

Némileg szakmailag is ismerve '56 konkrét eseménytörténetét, s a megtorlásokról, tovább '56 utóéletéről is van saját képem, Jobbágyi feltételezett számadatait, akár a halálozásokat, akár a sebesüléseket tekintve felettébb eltúlzottnak tartom. Megkockáztatom ezt az állítást amellet is, hogy akár a mosonmagyaróvári, akár a Kossuth téri, vagy teszem azt az egri és a salgótarjáni vérengzés „hivatalosan közölt” áldozatainak száma valószínűleg alapos korrekcióra szorul. A feltételezett, s már-már tetten érhető hivatalos hamisításoknak azonban megfogható politikai okai is voltak, amelyről akár egy hosszabb tanulmányt is lehetne írni. Ez a „szindróma” azonban nem a Jobbágyi által feltételezett, szépítőnek tartott „KSH szindróma”.

Vagyis „forgalomban van” egy állítás — nem mellékesen a Kádár-rendszer idején született meg, s a jelentés mögött megbújó politikai indíték tetten érhető — teszem azt a Kossuth téri sortűz áldozatainak számáról. Aki a sortűz történetével akár érintőlegesen is foglalkozott, tudja-tudhatja, a közölt hivatalos adat nem felelhet (!) meg a valóságnak. Ugyanakkor a szerző a halottak és sebesültek számának meghatározására a „húszszoros” szorzót ajánlja. Becslés (!) alapján. Ez az ajánlás viszont tudásunk mai állapota mellett, eltúlzottnak tűnik. Vagyis egy politikailag motivált hamis adat áll szemben egy hipotézissel. A hipotézis akkor válik tézissé, ha bebizonyított. S ez a konkrét helyzetre jellemző állapot érvényes lehet különböző okok miatt a Jobbágyi-féle kérdésfelvetés egészére is. Végső konklúzióm tehát: félre lehet tenni az indulatokat (illetve házi használatra esetleg hasznos lehet). Tudomásul lehet venni, van egy hipotézis, amelyet vagy egészében, vagy legalább részleteiben igazolhatnak az új kutatási eredmények, s akkor „új konszenzus” születhet. Vagy az új eredményeket felmutatni nem tudó kutatás után a hipotézist kell félresöpörni. Teljes mértékben elvetni Jobbágyi felvetéseit jelen pillanatban semmiképpen sem érdemes, viszont végeredményként sem ajánlatos elfogadni.

Létezik-e történeti konszenzus?

A kádári megtorlás során kivégzettek eltúlzott számát sikerült — a köztörvényesek kizárásával

— a történészeknek az elmúlt húsz esztendő során lefaragni. Ennek eredményeként tavaly újravesték a kivégzettek nyughelyét jelentő rákoskeresztúri 301-298-as parcella márványtábláit Nagy Imréék újratemetése 20. évfordulója tiszteletére. De úgy érzékelem, még mindig zörög a haraszt az Új köztemetőben...

Magam ehhez hozzátenném: a Jobbágyi generálta, kibontakozó vita során — de sok más esetben is — gyakran történik hivatkozás az éppen „forgalomban lévő” konszenzusra. Felettből izgalmas egy „konszenzus” létrejöttét nyomon követni, és magának a fogalomnak az értelmezése is sok tanulság levonására ad okot. Érdeemes tisztázni: a konszenzus nem az abszolút igazság „fedőneve”, hanem egy állapot rögzítése, amely a „tárgyaló felek”, között, az éppen ismert dokumentumok alapján különböző megfontolások következtében jött létre. Konszenzusra lehet hivatkozni, ha egy érvényben lévő állapotra utalok, de egy „forgalomban” lévő konszenzus semmilyen új kutatást sem gátolhat meg. Esetünkben a konszenzus arra vonatkozik, mennyire tehető azon kivégzettek száma a kádári megtorlás áldozataként, akik ítéletében egyértelműen tetten érhető a rendszer megtorló indítéka, az egyértelmű politikai bosszú.

Annak idején — még a Kádár rendszerben — készült egy dolgozat, amely Fényes Elek álnéven Rainer M. János személyéhez fűződik. Kollégám heroikus munkával a korabeli és nem könnyen hozzáférhető dokumentáció alapján állította össze a kivégzettek névsorát. Ez a lista mind a mai napig az utána következő névsorok alapját jelenti. Ebben olyanok is szerepeltek, akiket nem '56-os cselekedeteikért, de a statáriumot felhasználva, esetleg valóban népellenes bűnökért végeztetett ki a rendszer, és szerepeltek a korabeli hivatalos minősítéseket figyelembe véve olyanok, akiket '56-os tetteik alapján politikaiaknak, illetve köztörvényesnek minősítettek a nyomozó hatóságok és az igazságügyi szervek. Példának okáért Tóth Ilona orvostanhallgató ügye, akinek nemcsak az alakja, de minősítése körül is még a mai napig forrnak az indulatok. Három embert — Tóth Ilonát, Gönczi Ferencet, Gyöngyösi Miklóst — kivégeztek, egy negyedik személy meggyilkolása vádjával. Eltekintve most a per ellentmondásos voltától, és a különböző bonyodalmaktól, legyen elég megemlíteni, hogy Tóth Ilona minősítése köztörvényes, Gönczi Ferencé pedig, akit ugyanazzal vádoltak meg, mint Ilonát, politikai.

M. Kiss Sándor történész az '56-os számmisztikáról Prekonceptió vagy hipotézis? - 2. rész

Van aki azt mondja, hogy a jogász Jobbágyi Gábor, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára kavicsot dobott az állóvízbe; mások provokációról, a történészi kutatások meghamisításáról, a tények felrúgásáról, kiforgatásáról beszélnek. Az '56-os forradalom évfordulójára időzített, az áldozatok számát firtató könyvében (Szevasztok, én meghalok!) ugyanis olyan eltúlzottnak látszó, nagyságrendekkel nagyobb adatokkal rukkol elő, melyek dominóelvként dönthetik le az utóbbi húsz esztendő historikusi erőfeszítéseit. Egyetemi professzor társát, M. Kiss Sándor történészt faggatta véleményéről KURCZ BÉLA, az 54 esztendő elteltével kirobbant számháború kapcsán.

Tóth Ilona pokoljárása

Tóth Ilona kiváló ügyvédje, Kardos János tisztában volt azzal, hogy nagyobbak a lány életben maradási esélyei, ha köztörvényes gyilkossággal vádolják meg, mintha a tett mögött politikai indítékot mutatnak fel.

Szomorú fintora a sorsnak a per utóéletét tekintve, hogy ezt az ügyvédi próbálkozást, illetve a nyomozati szervek gátlástalan hamisításait néhány kutató és szenzációt hajhászó újságíró a mai napig is „készpénzként” kezeli. 1989-ben a Hősök terén — a Rainer M. János kutatása alapján készült listát, s az akkori Igazságügyi Minisztérium által kiszolgáltatott „hivatalos adatokat” alapul véve — Ilona emlékére is kioltották egy fáklya lángját. Nem tudok róla, hogy nézeteit visszavonta volna az újságíró — a mai napig köztörvényes gyilkosnak tarja a hatodéves korában kivégzett medikát, a történész kijelenti, a lányt jogi alapon nem lehetne felmenteni, ezért üdvözlí a különben kárhoztatott „lex Tóth Iloná”-nak nevezett semmiségi törvényt, magam meg tudom, ártatlanul végezték ki a lányt. Hol itt a konszenzus? Nincs konszenzus, csak konszenzusok vannak. Az újságíró és az egyik történész egyetért abban, Ilona elkövette a terhére rótt cselekedetet — tehát konszenzus van köztük —, de nem ért egyet a tett minősítésével, ebben tehát már nincs szellemi egyezés. Az egyik történész egyetért a másik történésszel abban, megérdemli Ilona a tiszteletet — konszenzus! —, de abban már nem, elkövette-e a lány a belügy feltételezte gyilkosságot, vagy sem. Ebben tehát már nincs konszenzus. És hány ilyen ügy van még? És a történet ezzel még nem ért véget.

Végigolvastam az MSZMP KB 1989-es vaskos jegyzőkönyveit. Ezeken az üléseken is bőven esett szó nemcsak Nagy Imréről, de Tóth Ilonáról is. Ott is felvetődött a kommunista fülnek „oly kedves” gyilkos orvosnő legendáriuma. Ki volt a politikai? Ki volt a köztörvényes? Ez a Kádár-rendszer nagy manipulációinak egyike. „Igazolás” az utókor számára a kivégzésekért, s azért is, hogy a „nagy amnesztia” után is tartottak fogva köztörvényesnek minősített '56-osokat. Sőt kreáltak új ügyeket is.

Megdönthetetlen igazság?

Mennyire becsüli az '56-ban a forradalmi és szabadságharcos ügyekben elítéltek számát, mert az '56-osok és az '56-ban kivégzettek száma nyilván más és más?

Nem kívánok véleményt nyilvánítani. Azt gondolom, amikor a kivégzettek listáját a maguk abszolút szakmai tisztességével Rainer M. Jánosék összeállították, olyan számot adtak meg, amely megfelelt akkori tudásuknak. Ez a szám — a lényeg fennmaradása mellett — az új kutatások alapján azonban némileg változott. Ilyen munka például Horváth Miklós és Tulipán Éva „In memoriam” című, az iratanyagra épülő stabil és precíz kutatása. Ők határozottan állítják — alapvető kutatási bázisukat (akárcsak Rainer) a halotti anyakönyvi kivonatokra alapozták —, hogy adataik fedik a KSH adatait. Ugyancsak figyelemreméltó, a jogtörténész Zinner Tibor más szempontokat is számba vevő tanulmánya a kommunizmus mártírjairól. Érdekes viszont Horváth Miklós kollégám megfontolandó felvetése. Ő azt mondja, számadataik pontosságát az is bizonyítja, hogy a korrekció igényével — beleértve a sértettek családait is — a mai napig sem jelentkezett senki. Figyelemre méltó, de sajnos nem meggyőző érvelés. 1991 óta részese vagyok történészként annak a bizottságnak, amely figyelemmel kíséri az '56-os ügyekért hajdan

elítéltek rehabilitációs ügyeit, s amelynek — főleg kevés nyugdíj esetén — anyagi vonzata is lehet. Szinte megdöbbenő, még a legközelebbi múltban is akadtak olyan '56 után meghurcoltak — kisebb és bizony súlyosabb börtön évekkel a hátuk mögött —, akik közel húsz évvel az igényjogosultságuk után csak most mertek jelentkezni! Feltehetően tehát, nem az a túlszorozott — és valóban irreálisnak tűnő — számsor az érvényes, amit Jobbágyi a sokszor reá jellemző indulattal állít, de abban igaza lehet, hogy amit most megdönthetetlen igazságnak vélünk, nem biztos, hogy igaz, és nem biztos, hogy végérvényes.

Hivatásos spion vagy hazafi?

1989-ben különböző listák készültek, s példának okáért az 1989. június 16-án a Hősök terén felolvasott névözön már sokkal rövidebbre nyirbálódott, sok korábban „hősnek” tekintett forradalmár kiesett az utókor szűrőjén.

Ennek oka természetesen az, hogy különböző listák voltak forgalomban. A szakmájához értő fiatal Rainer M. János munkája mellett, azon az alapon, azok mind hősök, akiket a kommunizmus évtizedei alatt kivégeztek, születtek meg ezek a listák, mellőzve a szükséges szakmai kontrollt. De ez csak az egyik, és talán ma már nem is a legfontosabb ok, hiszen az orgoványi gyilkosságok miatt, évtizedekkel később épp a kádári megtorlás idején kivégzett Francia Kiss Mihályt, s néhány társát senki sem kívánja a magyar hősök soraiba iktatni. Viszont létezik egy másik probléma is. Példaként arra, mennyire függ a kutatás pillanatnyi állásától, s esetenként a kutató történész szemléletétől a mártírok névsora, ismertetek egy konkrét esetet. Volt egy korábban horthysta katonatiszt, akit Recskre internáltak. Monogramja a hitelesség kedvéért: M. E. A recski három év után nem vett részt az '56-os forradalom eseményeiben. A második szovjet intervenció után — felmérve a várható „folytatást” — azonnal emigrált. Nyugaton kapcsolatba került egy hírszerző szervezettel, amely mint tapasztalt vezérkari tisztet rávette arra, térjen vissza és próbáljon olyan információkat szerezni, melyek hasznosak lehetnek a bolsevizmus elleni küzdelemben. Hazajött — mindenkinek joga van eldönteni, s a végeredmény szempontjából mindegy, antibolsevista meggyőződése okán, vagy enyhe kényszer hatására, esetleg anyagi megfontolásokból —, de rövidesen lebukott. Többek között azzal is megvádolták, pénzért kémkedett. Ez az indok szerepel a nyomozati anyagában is. A kutató történészek egyike, másika a korabeli vádak alapján „hivatásos kémnek” minősítette, s így („konszenzusos” alapon) lekerült a neve a hősök listájáról.

Pénzért cselekedett-e vagy hazafias lelkesedésből?

Ez persze álkérdés, mert ha valaki hazajön, akkor nyilvánvalóan el kell magát tartani, be kell szerezni a megfelelő dokumentációt — tehát a pénz eleve nem kizárható. M. E.-t rabtársai „felvilágosították”, nagyobb az életben maradási lehetősége, ha alapvető motivációként a pénzt jelöli meg, s nem a hazafiasságot. M. E.-t mégis kivégezték. Ki volt M. E.? Hivatásos spion, aki pénzért dolgozott? Vagy az '56-os utóvédharcok mártírja lett akarva-akaratlanul? Esetleg a kommunizmus elleni harc mártírjának tekinthető, vagy egyiknek sem? És ez csak egy ügy a sok közül! Neve lekerült a márványtábláról, a másik neve szóba sem került, a harmadik, a negyedik, s az ötödik neve viszont megtalálható a táblán. Igaz ők '56-ban is fegyverrel harcoló szabadságharcosok voltak, akiknek a „kémkedési” ügye így „eliminálódott”, nemcsak a 20., de a

21. század elején is. Vallom, nincs két azonos eset és per. Mindenki élete egyedi, megismételhetetlen, s ha a történész egy ilyen ügyszökhöz érdemben (!) hozzájárul (márpedig előbb-utóbb minden perhez hozzá kell nyúlni), akkor nemcsak szakmai, de emberi felelősséggel is tartozik a másik életének megítélése kérdésében.

Újrafaragott márványtáblák

Húsz év után nemcsak a 301-es, de a 298-as parcella emléktábláit is újra kellett faragni. Jó az, ha az utókor ciklikusan változtatja értékítéletét?

Annak idején 1988-89-ben különböző szemléletű csoportok állítottak össze különböző megbízhatóságú dokumentumok alapján, különböző névsorokat. Ezek egyben egyeztek egymással: mindegyikük a kommunisták irányította terror-gépezet áldozata lett, de esetenként különböző vádak alapján. Ennek az országnak az 1945-től számított története során még az is előfordult, valakit valóban azért végeztek ki, mert háborús bűnös volt, s népellenes bűnököt követett el. Sőt meg is felelt az ítélet mértéke az akkor fennálló jogrendnek. Holtukban ők is a 298-as parcellában alusszák örök álmukat. De ugyanebben a parcellában vannak eltemetve többek között azok is, akiket teszem azt „hűtlenség” vagy „árulás” vádjával végeztek ki a Rákosi érában Ezek a kivégzettek, bár valóban rendszerellenesek voltak, de egyáltalán nem biztos, hogy nemzetellenesek is. Azt már meg sem említem — az „elvi” alapon álló nagy „parcellatisztogatók” sem tették meg —, hogy fekszenek itt olyanok is (vagy ha már „áttemették” őket, a névtáblájuk jelként még ebben a parcellában található), akik ugyan a kommunizmus áldozataivá váltak, de életük egy meghatározható szakaszában maguk is a kommunista terror, vagy az által mozgatott gépezet kisebb-nagyobb fogaskerekei voltak. Miután magam mindenfajta sírbolygatás esküdt ellensége vagyok, egyrészt kegyeleti okokból, másrészt a temetőt olyan történelmi emlékhelynek tekintem, melynek megtekintése az újabb- és újabb korosztályok számára érthetőbbé teszi történelmünk megértését, mintegy szemléltető eszköz funkcióját betöltve, teszem meg megjegyzésemet. A 298-as és a 301-es parcellában oly elszántan rendet teremteni akaró humanisták számára példának okáért a Kerepesi úti temetőben található Munkásmozgalmi-, miniszteri-, vagy az ávós parcella problémájának még csak a felvetése is nem csak tabu témának, de megbocsáthatatlan bűnnek számít.

A 298-as parcella az indokokat és a politikai arculatot tekintve igencsak vegyesnek mondható.

De van másik megközelítési lehetőség is: parcella létrehozói szempontjából a 298-as és a 301-es is helyrajzi szám. Ma sem tudjuk pontosan, hányan fekszenek példának okáért egy sírhelyben egymásra halmozva, csak azt tudjuk, hogy amikor betelt a háború névtelen áldozati és a Rákosi-korszakban kivégzettek végső nyughelyét nyújtó 298-as, az akkor még üres 301-esbe temettek tovább. A sírkert legtávolabbi szegletébe, ahová, annak előtte, elhullt állattemeteket is elhantoltak. Itt nyugszik/nyugodott Sziám is, a híres cirkuszi elefánt. Innentől kezdve együtt kezelendő a 298-as és a 301-es parcella története.

Magam szimbolikus térben gondolkodom — beszéltem is erről annak idején a Nagy Imre Társaság meghívottjaként. Ennek lényege: a Székely Kapu, az idő közben külön tartalmat nyert 298-as és 301-es eredetileg csak helyrajzi számként funkcionáló köve, illetve a „revideált” — de

még mindig revízióra szoruló — névsort tartalmazó márványtáblák együttesen szimbolikus teret képeznek, s jelentik együtt a 298-as és 301-es parcella történelmi tartalmát. A ma már végre megjelölt sírhelyek pedig — akárki is nyugszik ott — elválva a történelmi tartamtól a rokonokhoz, a családhoz tartoznak kegyeleti helyként, amelyekhez a hozzátartozókon kívül, senkinek semmilyen indokkal hozzányúlani nem szabad. Ez ugyanis, ha már a szimbolikus tér fogalma elvált a kegyeleti jeltől, értelmetlen sírgyalázás lenne.

A 301-es parcellában az '56 előtti és az azt követő megtorlás időszakában kivégzettek nyugszanak, egymás mellett, egymás szomszédságában. Kérdés: érdemes-e „történelmi értelemben véve” az itt névvel ellátott kivégzettek pertörténetének újabb és alaposabb szélesebb körű vizsgálata? Véleményem szerint: igen. S egy ilyen vizsgálat következményeként (történeti kutatás!) a táblákon ma található névsorok is újra módosulhatnak. Vagy nem. A történész szakma lelkiismerete mindenesetre nyugodtabb lenne, a nemzet önismerete, pedig elmélyülhetne.

Végül is történész létére tud pontos, immár megdönthetetlen számokkal szolgálni?

Aligha akad ma olyan történész, aki akárcsak megközelítő pontossággal meg tudná határozni — hacsak nem esett a fennmaradt iratok megmámorosodott rabjává —, hányan és kik fekszenek a 298-as és a 301-es parcellában. Csendes hangon kérdelem: teljességgel kizárt, hogy olyan fegyveres harcban elesett teteme is található az egymásra fektetett tetemek között, akiről még a családja is azt hiszi, valahol Nyugaton tűnt el névtelenül? Jobbágyi állítja, Horváth Miklós kollégám erőlesen cáfolja, néhány emlékező a mai napig is szintén vallja, vannak még felderítetlen parcellák. Magam is beszéltem olyan '56-os veteránnal, aki szememre hányta, akadnak még „tömegsírok”, amelyek nincsenek feltárva, nota bene (!) még azt is állította, az Új köztemetőben is van olyan parcella, amelyhez a mai napig sem lehet hozzáférni. Ez az állítás persze vagy egy lappangó legenda tartozéka, vagy esetleg valamilyen igazság rejlik az eddig „őrzött titok” mögött. Nem vitatkozni kell ezen, hanem kutatni. Igaz ugyan, hogy az ország közlekedési hálózata hagy kívánni valót maga után, de annyira nem, hogy ne jusson ki a temetőbe a titkokat sejtő...

Nem zárom ki, hogy megváltozhat az a szám, amelyet ma a történetírás nagy része „konszenzusos” alapon elfogad. Ugyanakkor jelenlegi tudásom birtokában nehezen tartom elképzelhetőnek, hogy Jobbágyi feltételezett és szerintem is eltúlzott adatai jelentenék a valóságot. Amennyiben bebizonyítja állításait, nyíltan megvallom tévedésemet, s meghajtom eredményei előtt fejemet. Ennek feltétele: nemcsak az állítás, hanem a bizony időigényes és szisztematikus kutatás! Mindig, minden témában. Mindemellett egyáltalán nem kérdés számomra, érdemes, sőt szükséges is tovább „bogarászni” a témát, s hogy ezt a kérdést a könyv szerzője felvetette, akár történelmi érdemévé is válhat.